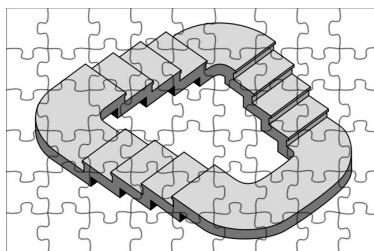

15

PRILOZI

Kada govorimo o autentičnosti proročanstava i o sigurnosti izvora iz kojih ona potiču, najmanje su pouzdane priče koje se prenose od usta do usta. Posebna je nevolja ako jednu od karika u tom informacionom lancu čine savremeni mediji, jer senzacionalizam koji se iza njih krije najlakše može da ugrozi tačnost informacije. Pisana reč je svakako sigurnija, mada treba biti oprezan kada je čine spisi nepoznatog porekla. Naročito ako su nedatirani, bez pouzdanih svedoka i ako ih je neko izneo na svetlost dana tek posle događaja koji se njima proriču. Najpouzdaniji izvor čine pravovremeno objavljeni tekstovi koji potiču iz arhiva u kojima se čuvaju stara izdanja novina i knjiga. Oni imaju snagu materijalnih dokaza, jer ako u nekom takvom izdanju novina pronađemo najavu budućeg događaja, onda nema sumnje da pred sobom imamo autentično proročanstvo.

U arhivama *Narodne biblioteke u Beogradu*, biblioteke *Srpske akademije nauka i umetnosti*, kao i biblioteke *Matice srpske u Novom Sadu* postoji nebrojeno mnogo ovakvih nemih svedoka koji govore o davno prohujalom vremenu. Veliko je zadovoljstvo prelistavati novine stare po sto i više godina i osetiti duh doba iz koga one potiču. Poneka mrlja od kafe ili beleška na marginama, napisana mastiljavom olovkom koju je vodila nevešta ruka, samo pojačavaju utisak autentičnosti i pomažu da se, kao vremeplovom, vratimo u doba naših pradedova.

Ovo poglavlje čine kraći novinski tekstovi u kojima se govori o kremanskom proročanstvu. Obuhvaćeni su svi stariji članci koji su dostupni u navedenim arhivama, sa samo dva izuzetka. Zbog opširnosti značajno je skraćen

feljton od 300 nastavaka objavljen u „*Malim novinama*“ tokom 1902. i 1903. godine. Obuhvaćeni su samo zanimljiviji delovi (prilozi od 1 do 6), a preskočen je veći deo feljtona, jer u njemu nema ničega osim beznačajnih političkih tračeva sa sredine devetnaestog veka. Izostavljena je i serija napisa dr Radovana Kazimirovića koja je u periodu od 4. do 26. decembra 1928. godine objavljivana u listu „*Vreme*“. Isti autor je ovu opširnu seriju uz manje dopune objavio i 1939. godine u svojoj knjizi „*Tajanstvene pojave u našem narodu - kremansko proročanstvo*“. Zahvaljujući beogradskom izdavaču „*Sezam*“, koji je 1991. godine izdao reprint te knjige, danas je to zanimljivo delo dostupno širokoj publici.

Načelne tvrdnje i lične poglede na svet, koje autori iznose u člancima obuhvaćenim u ovom poglavlju, treba prihvatiti kritički. S druge strane, sama proročanstva koja se u njima navode dragoceni su dokumenti za analizu njihove autentičnosti i proročke uspešnosti, tim pre što svako od njih nosi i tačan datum objavljivanja.

Pored toga što ovi tekstovi imaju dokumentarnu vrednost, možemo da ih prihvatimo i kao svedoke koji pripovedaju o davno proteklom dobu. Bilo kakva intervencija na njima uništila bi dragocenu patinju koju na sebi nose, pa su zato prepisani u svom izvornom obliku. To podrazumeva da su prenete sve gramatičke i stilske nesavršenosti, čak i štamparske greške koje su se potkrale izdavaču.

Posebnu grupaciju čine polemike u kojima su se razni analitičari raspravljali i međusobno suprotstavljali stavove. Neka ta prepiska posluži kao dokaz da je još u prvoj polovini prošlog veka bilo skeptika koji su sumnjali u autentičnost kremanskog proročanstva, možda čak više nego danas, i da su oni itekako imali šta da kažu.

Zašto su svi kasniji analitičari ignorisali argumente tih ljudi a isticali samo autore koji su o proročanstvima govorili afirmativno, posebno je pitanje koje nameće zanimljive zaključke.

Jedno proročanstvo

Bilo je to u leto 1888. god, a u doba kada je kobna domaća zavada između kraljevskih supruga bila u najvećem jeku. Tužba za razvod braka već je bila podignuta, a mesto g. S. Grujića na vladu bejaše došao g. Nikola Hristić s g. Čedom Mijatovićem i ostalim ministrima iz toga kabineta, za koje se javno govorilo da mu je glavna zadaća da razvenča kralja i kraljicu.

Jedne večeri u velikoj dvorani u ministarstvu spoljnih poslova bejahu iskupljena sva gospoda g. ministri, samo se još očekivalo na g. Č. Mijatovića, pa da se otpočne ministarska sednica. Čekali su vrlo dugo, ali g. Mijatović ne dođe. A međutim bez njega se nije mogla držati sednica, jer je baš on imao da donese od Nj. Vel. Kralja Milana važna saopštenja, zbog kojih je upravo i trebalo držati ovu ministarsku sednicu. Bilo je već prošlo 9 časova uveče, kada se g. Mijatović jedva jednom vrati. No kako je bilo već dosta pozno, to se dogovore da sednicu ostave za sutra ujutru, a sada da im g. Mijatović podnese izveštaj o svome dugom razgovoru s Nj. Vel. Kraljem.

G. Mijatović uze izlagati i kazivati redom šta je sve od kralja čuo, pa na jedared zastade i okrete se g. ministru predsedniku.

- Ama, molim vas, šta to znači, što mi je Njeg. Vel. Kralj kad sam ga odvrćao od parničenja i razvoda braka u 2-3 maha uzviknuo: -"To se mora svršiti!... Tako je suđeno!... Tako je još pre 20 godina prorečeno!... To je sudbina!..." Jes, tako mi je u 2-3 maha uzviknuo kralj Milan, a kad ga najzad upitah, šta to treba da znači da je to prorečeno još pre 20 godina, i ko je to prorekao - kralj mi onda reče: Pitajte vašega g. ministra predsednika, on će vam to objasniti. Zbilja, znate li vi što o tome, gosp. predsedniče?

Na ovo pitanje g. N. Hristić prvo odmahnu glavom kao da je hteo reći da on ništa o tome ne zna, ali posle malo počuta, protrlja prstima čelo i reče polako:

- Jes, jes! Ima nešto. O tome vođena je tada čitava istraga protiv te stvari.

Na ove reči starčeve svi skočiše da im g. Hristić ispriča, šta je tu bilo u stvari i kako se sve to desilo.

G. Hristić se pozadugo nećkao, izgovarajući se da je to bilo davno; da je mnogo pozaboravljao i da neće umeti da ispriča sve kako je u istini bilo.

Ali na g. Hristića navališe neodstupno svi njegovi drugovi i on najzad morade popustiti. No mesto da im priča stvar sam, on naredi da mu iz Arhive min. unutrašnjih poslova donesu fascikulu od 1868. godine.

Tu u toj fascikuli našli su čitav niz dokumenata u kojima je zabeleženo mnogo važnih i interesnih stvari o jednom čudnom proročanstvu, koje je proreklo strašnu topčidersku katastrofu i mnoge druge sudbonosne događaje koji su se docnije razvijali u Srbiji.

To čudno proročanstvo prostire se na čitav jedan vek i obuhvata ne samo prošlost i sadašnjost, već ide daleko i u budućnost.

Sve to pak dalo je povoda jednom našem državniku i književniku, te je o tome napisao krasan istorijski roman, koji ćemo kroz koji dan početi da donosimo u našem podlistku!...

Svrćajući na to unapred pažnju naših štov. čitalaca, mi ih molimo, da brižljivo pribiraju i čuvaju sve brojeve našeg lista, u kojima bude izlazilo „Jedno Proročanstvo“, pošto stvar neće biti zasebno odštampana.

Jedno proročanstvo (1)

Dragi gospodine Todoroviću, - Kad ste već u br. 117-om „Malih Novina“ pomenuli moje ime u vezi s pričanjem o jednom čudnom proročanstvu, i kad pričanje o tome proročanstvu nije sasvim tačno - a zaslužuje da se zna tačno, jer je u neku ruku istorijski fakat - onda ćete mi, bez svake sumnje, dozvoliti da vam tu stvar tačno ispričam.

Nije to bilo onom prilikom kad nam je kralj Milan saopštio svoju odluku da traži razvod braka s kraljicom Natalijom, kako vi velite u 117. br. „M. Novina“, nego 19-og Februara 1889, kad nas je kralj pozvao da nam saopšti da se rešio da kroz tri dana abdicira.

Niko od ondašnjih članova kabineta nije ni slutio da nam predstoji abdikacija kraljeva! Ja najmanje, jer sam ja verovao da je kralj Milan pristao na moj predlog koji sam mu u Septembru 1888. u Glajhenbergu učinio, na ime: da abdikaciju svoju odloži do punoletstva svoga sina, a da za četiri godine, koje ostaju do toga punoletstva, izvrši jedan program političkih i socijalnih reformama, koji sam mu ja nacrtao, i u kome je davanje iz sopstvene inicijative slobodoumnog ustava bilo samo prva tačka. Kralju je taj program jako bio po volji, i pošto je odmah po povratku u Beograd preduzeo izvršenje prve tačke njegove, ja sam verovao - a on me je u toj veri podržavao - da će on i druge tačke redom izvršiti. Verujući to ja sam, samo na nekoliko dana pred abdikaciju, engleskome poslaniku kazao da nije istina ono što mu je grof Brej poverljivo kazao: da će kralj Milan na dan 22-og Februara da abdicira!

Naravno, da smo bili preneraženi kad nam je pomenutog dana u večer kralj pozvavši ceo kabinet k sebi u dvor, kazao da je se rešio da 22-ga abdicira. Svi smo se trudili da mu fatalnost te odluke živo predstavimo, i da ga od nje odvratimo. Proveli smo u takvim naporima skoro dva sata. Pred kraj te nesrećne naše audijencije kralj Milan, razdražen i s dosta gorčine, reče: „Ja se, Gospodo, vama drugima ne čudim, vi svi verujete da vam je dužnost da me od moga nameravanog koraka odvrćate, i da su vaši argumenti takvi da me mogu ubediti. Ali se čudim ovome Čedi Mijatoviću, koji zna vrlo dobro da to mora tako da bude, i da to nikakva rezonovanja i argumentovanja čovečanska ne mogu da spreče!“

Kad smo iz dvora izlazili, predsednik kabineta g. Nikola Hristić pozove nas da idemo svi onako skupa k njemu u njegovu kancelariju u Ministarstvu Unutrašnjih Dela. Tamo me je odmah pitao: šta znači ono što kralj reče da ja vrlo dobro znam da to mora tako da bude?! Ja sam onda njemu i svojim drugovima u kabinetu ispričao ovo što ću sad vama i vašim čitaocima da ispričam:

(Nastaviće se)

Jedno proročanstvo (2)

(*nastavak*)

Kad je god. 1875. čiča Danilov kabinet raspustio narodnu skupštinu, odmah po pročitanoj ukazu o tome iz gomile iznenađenih i uzbuđenih poslanika pristupi k meni jedan užički poslanik, kojega ime ovde ne pominjem za sada samo zato, što nisam tražio od njega dozvolu da ga pomenem.

„Vidiš li ti kako se sve zbiva što je onaj prorekao?!“ reče mi.

- „Koji je to onaj?“ zapitah.

„Zar ti ne znaš za proricanja seljaka Mateje iz Kremne?“

Kad mu rekoh da ne znam, on me pitaše da li knez za njih zna. Jer ako ne zna on treba da o njima sazna! Mene, koji verujem u sudbinu, i koji znam da je francuski Jevrejin Mihailo Nostradamus g. 1551. prorekao sve glavnije događaje evropske istorije od njegovog vremena pa sve do danas, odmah su ona pitanja mog političkog prijatelja živo zainteresovala. Dogovorismo se da ja još to veće vidim kneza, pa da ga zamolim da primi u privatnu audijenciju mog prijatelja, ako mu već dotle nije što poznato bilo o proricanjima onoga seljaka iz Kremne. Još te iste noći poslao sam svome prijatelju vest da će ga knez sutra na podne u privatnu audijenciju primiti.

Odmah posle dugotrajne audijencije užičkoga poslanika knez je primio mene. Bio je očevidno uzbuđen onim što je od mog prijatelja čuo. Ispričao mi je, po svojoj prilici veći deo ako ne baš i sve, što je čuo bio. Izgleda da je onaj „Vidovitz iz Kremne“ još početkom 1867-me prorekao da će knez Mihailo mučenički poginuti od zlikovačke ruke, da će za kneza doći jedan mlad dečko, u ime kojega će zemljom da vlada jedna „komisija od tri člana“, da će u zemlji biti nezadovoljstva i uzrujanosti za dugo, da će se mladi knez oženiti ali da neće biti srećan u braku, da će imati samo jednog sina, da će voditi dva ili tri rata, da će zemlju proširiti i sebi krunu na glavu metnuti, ali da će još mlad presto ostaviti i u tuđini u velikoj tuzi i žalosti umreti i tamo se sahraniti. Dodao je još i nekoliko vrlo karakternih crta, koje se na sadašnje stanje odnose, kao i predskazivanje nekih događaja koji tek imaju da nastupe. I o njima sam

pričao svojim drugovima, ali ih ovde javnosti predavati ne mogu. Toliko mogu da vam kažem da će po proricanju „Vidovitoga iz Kremne“ nastupiti u Srbiji tako teška i zla vremena, da će živi ljudi prolazeći pored groblja govoriti: „Blago vama, koji ste pomrli, što ne živite!“ ali će posle velikih beda i nesreća nastupiti opet vreme, u kome će živi, prolazeći grobove svojih milih, govoriti: „Ej, da ste sad živi pa da vidite šta je srećen život!“

To je bilo kako rekoh godine 1875, s proleća. Sve što se od te godine pa do 1888-me zbivalo potvrdilo je da je Vidovit iz Kremne pravo predskazivao. Kad sam u jesen 1888-me proveo sedam ili osam dana pored kralja Milana u Glajhenbergu, odvrćući ga po uputstvima G-dina Nikole Hristića i od same pomisli da presto ostavlja, kralj me je jednoga dana podsetio na proročanstvo kremansko. „Mnogo se što-šta od onoga što smo 1875-te čuli od toga doba ovamo ispunilo, ispuniće se bez sumnje i ova tačka o mom abdiciranju. Šta ću, tako mi je u knjizi sudbine zapisano! Jedna mi je vidovita žena (klervo-ajantka) u Parizu pre više godina kazala to isto. Ona je dodala da je moja sudbina vrlo tragična, jer najviše imam da patim od onih, koji su mi prijatelji i koji su mi najmiliji! Eto, čiča Nikola i vi svi u njegovom kabinetu moji ste verni i odani prijatelji, ali baš vaše držanje u pitanju moga razvoda braka, koje držanje vi smatrate da je u interesu dinastije, mene gura silom u abdikaciju! Šta je to nego jasno vidljiv prst sudbine?

(Nastaviće se)

Jedno proročanstvo (3)

(*nastavak*)

Kad sam sve to svojim kolegama ispričao da im time objasnim šta znači ona reč kraljeva, onda se sa strane izvesnih među njima prosula na mene najpre čitava bujica sarkazama i ismevanja da se još pod nebom nalazi tobož učenih akademika, pa još i aktivnih ministara i „sanćim državnika“, koji veruju u sudbinu i u mogućnost da se istorijski događaji na dvadeset godina unapred proriču! G. Nikola je sedeo kao obično hladan, ozbiljan, ni najmanje nepotresen ni mojim pričanjem niti onim kolegijalnim napadima mojih dragih kolega na mene. Bio se očevidno pustio u nekakve misli. Posle nekoliko minuta on ustavi onu bujicu sarkastične rečitosti i uzme svojim mirnim načinom da nam govori od prilike ovako (ne mogu baš da se setim istovetnih reči njegovih!):

„Ja ne znam da li se to slaže s filozofskim teorijama, ali ja znam nekoliko čudnovatih slučajeva u kojima je doista unapred, i pogotovo u svima pojednostima, predskazano po nešto što se posle i u istini tako desilo pa čak i u tim pojednostima!“

I onda nam je pričao nekoliko stvari, potvrđene zvaničnim, i ako poverljivim, izveštajima, vrlo čudnovate i izvanredno interesantne, ali koje ja vama bez njegove dozvole ispričati ne smem.

Pre smem da budem drzak i da vam ispričam drugu jednu priču koja nije manje interesantna, a tiče se pitanja o sudbini i o tome da li se događaji predskazati mogu. Nadam se da će mi Njeno Veličanstvo kraljica Natalija moju indiskreciju oprostiti, u toliko pre što je ja činim s iskrenom i dubokom potresošću na pogledu velike tragičnosti njene sudbine.

Poznato vam je da sam, pošto sam u Bukureštu potpisao ugovor o miru između Srbije i Bugarske, ušao u kabinet Garašaninov krajem Marta 1887. god. Jednoga dana početkom Maja t. g. kraljica Natalija pošlje po mene. Htela je da učini nekakvu milost nekoj porodici, za koju su je mnogo molili, pa joj je u tome trebala moja saradnja. Kako je obično bila mnogo milostiva prema meni zadržala me je poduže u razgovoru. Kao inteligentna i obrazovana že-

na, umela je ona da vodi razgovor o svačemu na način koji je svakoga očaravao ko je samo srećan bio da s njome govori.

Ne znam ni sam kako smo od avansovanja jednog malog siromašnog zvaničnika, koji je bio potpora svojoj materi i sestrama, prešli na politiku, od politike na književnost, od ove na filosofiju, od ove na Teosofiju, a od ove opet na pitanje: je li naš život u napred, bar u glavnim linijama i sa glavnim događajima, ocrtan i utvrđen. Od jedan put će mi kraljica reći:

„Slušajte, Mijatoviću, ja vas često, kad smo u društvu, diram zbog vaših teorija i verovanja, ali sad ću da vam dam jedan prilog za vaše verovanje da ima sudbine. Meni je bilo tek peta ili šesta godina kad me je moja majka dovela u Odesu u goste k mojoj tetki kneginji Murusi. Jednoga dana ja sam se sigrala s mojim sigračkama u velikoj jednoj sobi na drugom spratu kad iznenada moja majka uđe, uze me za ruku i reče mi: „Hodi, dete moje, sa mnom!“ Odvela me je na prvi sprat u veliki salon. Tu je bilo puno gospođa, a u sredini salona na ćilimu sedela je - jedna stara ciganka. Moja me majka odvede pravo k njoj, govoreći mi:

„Nemoj ništa da se bojiš, ova je baba dobra duša, i pokaži joj samo svoj dlan!“

Čim je baba pogledala u moj dlan, ona se pljesnu rukom po čelu, pa ustade i pogledaše polagano i redom sve gospođe u onom skupu.

„Znate li šta vidim?“ pitaše ih; „vidim krunu! Vidim presto! Šta?! Zar ovo dete da bude carica?“

„I onda opet dohvati moju ruku i gledaše podugo u moj dlan. Međutim se neke gospođe isčuđavahu, druge se opet smejahu. Moja mati će reći babi:

„E, nemoj sad da pokvariš sve svojim preterivanjem! Nemoj da tvoje ciganstvo iziđe na kraj kraja na vidik!“

Baba nepomično gleda u moj dlan, polagano vrti glavom, pa onda uze govoriti:

„Ne, ne, ne lažem ja! Ovo dete će da nosi krunu; udaće se za Gospodara od neke slavne zemlje, biće kao carica, ali... pazite šta ću da vam kažem: kad stigne u svoju 29-tu ili 30-tu godinu može biti da će umreti, ili ne znam šta će biti, tek onda nema više te krune! I ta njena smrt, ili taj gubitak njene krune, stoji u vezi s nekakvim drvima - ne znam, ne vidim jasno!..“

(Svršiče se)

Jedno proročanstvo (4)

(Svršetak)

Kraljica se zaustavi malo pa me gledaše očekivajući valjda da ću učiniti kakvu primedbu. Ja sam čuteći srkao crnu kavu, kojom sam bio poslužen, i čekao da čujem da li ima što da kaže.

„Vidite“, nastavi kraljica - prva polovina onog proročanstva, u koje ni moja mati ni moja tetka nisu htele verovati, ispunila se preko svakog očekivanja. Da li će se ispuniti i ona druga polovina? Sad dolaze te kritične dve godine. Da li je politička situacija takva da ima opasnosti da izgubimo presto?!”

„Slivnica je samo još jače iznela na vidik u kojoj je meri narod srpski veran svome kralju i domu Obrenovića!” rekoh.

- „A, narod je se naš pokazao plemenit, *splendide, sublime!* Ne, dinastija nije u opasnosti da presto izgubi, niti ću ja revolucijom krunu izgubiti! Ako će se ona druga polovina proročanstva ispuniti, onda ja treba sad kroz godinu dve da umrem. Izgledam li kao žena koja će skorim da umre?!”

Kraljica je bila tada u pravom cvetu svoga zdravlja, svoje mladosti i lepote. Prosto je blistala.

- „Vaše Veličanstvo“, rekoh joj, „klervoajantkinje“ i ako se zovu „jasno vidovite“, ne vide svaki put jasno!”

„Ali vidite kako je pogodila prvi deo! Mnogo je manje bilo za verovanje da ću jednoga dana postati kraljicom, nego li da ću, može biti smrću ili drukčije, jednoga dana prestati biti kraljica! Ja sam sad savršeno zdrava, ali niko mi ne garantuje da na zimu neću dobiti „galopirajuću jektiku“, ili da mi se ne desi kakav nesrećan slučaj, kakav *accident*. Vi ćete mi se smejati, ali ja sam već počela da, kadgod se izvozim u Košutnjak, na košutnjačkoj kapiji kazujem kočijašu: „pazite dobro na konje!” Jer ako bi se konji slučajno poplašili pa jur-nuli u šumu, mogla bih se udariti čelom o kakvu granu, ili o stablo kakvo, pa na mestu mrtva ostati, i onda bi se ispunito i ono drugo proročanstvo da ću izgubiti krunu usled nečega što je u vezi s nekim drvima!”

Naravno, ja nisam stenografisao govor kraljičin i molim da se uzme k znanju da rečimičnu tačnost našeg razgovora ne garantujem, ali jamčim svojom čašću da je u ovome što je napred iskazana suština onoga što mi je kraljica Natalija govorila pomenutom prilikom Maja meseca 1886-te godine.

Dve godine posle toga kralj Milan je tražio razvod braka, a naskoro zatim abdicirao, te je kraljica Natalija faktički prestala biti supruga vladajućeg kralja. Ispunio se dakle i onaj drugi deo onoga što je kraljici bilo predskazano dok je još malo dete bila. Čak i onaj nejasni detalj o drvima nalazi dva objašnjenja. Misli se da je se kralj Milan konačno rešio da traži razvod braka tek usled jedne neprijatne scene s kraljicom Natalijom u Košutnjaku. Drugo je tumačenje - g-đa Artemiza je kći jednog trgovca s drvenom građom!

Molim da mi se veruje, da ovim pričanjem ja ni najmanje ne idem na to, da smanjim, ma u čemu bilo, moju i mojih drugova odgovornost za naše držanje u pitanju razvoda braka. Moja je namera u prvoj liniji da ispravim što je netačno bilo u onome saopštenju o „Proročanstvu“, a uzgred da dadem jedan autentičan prilog za proučavanje velikoga pitanja: ima li sudbine, i ima li mogućnosti da se unapred kaže šta je nekome suđeno!

U Londonu 5. Maja.

Vaš iskreni poštovalac, Čeda Mijatović

P. P. Ako bi ko želeo da o ovoj stvari ima i bližega obaveštenja, neka mi piše. Moja je adresa: 16. Bedford Gardens, Campden Hill, London, W

Najbolja prijateljica

(iz 2. dela romana „Jedno proročanstvo“)

O dolasku ove babe bilo je malo šuškanja u kneževom dvoru. Prvo, pala je u oči sama baba svojim otmenim izgledom i držanjem i svojim osobitim taktom i otmenošću, iako je bila prosta seljanka.

Dalje, pala je u oči ona pažnja, koju je knez ovoj ženi ukazivao, kao i onaj dugi razgovor u četiri oka. Najzad, odmah posle dolasaka ove žene, knez Miloš je izdao neke naredbe koje su morale stajati u nekoj vezi sa razgovorom koji je knez sa babom imao, a sve to bio je dovoljan povod da posluška dvorska naoštri uši i zaoštri jezičić!...

Poglavito im je zamaklo za oči to, što je knez Miloš o toj baba-Joki rekao knezu Mihajlu:

„Vidiš li, sine, ovu staricu? Ovo je jedna poštena duša. Poljubi je u ruku; to je najbolja prijateljica kuće naše.“

Ove reči kneževe dočuje momak, koji se u taj mah desio u pobočnoj sobi, i to je bilo dovoljno da se među poslugom stvore čitave skaskeske. Svak se začuđeno pitao, otkud to, da najbolja prijateljica bude jedna obična, prosta seljanka?

Međutim, tom prilikom knez Miloš rekao je knezu Mijajlu još i nešto više i važnije, što posluška nije čula. Ali sam knez Mijajlo pridavao je toj stvari toliki značaj, da je o njoj još istog dana uveče sastavio naročitu belešku, koja je docnije nađena u hartijama kneževim. Jedan deo te zapiske glasio je ovako:

„Babo je i ranije verovao u sudbinu i držao da bakanja, mađije i vračanja imaju neku silu. To je u našem narodu dosta rašireno. Ali, što je stariji, kod Baba je bivalo sve veće ovo sujeverje. Tako on sada veruje da su njegovom povratku u otečestvo mnogo pomogle i razne vradžbine, koje su činjene u Vlaškoj. Jutros je Babo išao naročito u Topčider, s jednim sveštenikom, i tu su oslobodili iz zida jednu osveštenu naforu, koju je Babo sakrio i zazidao u jednom čekmedžetu, još 1839. godine, kad je odlazio iz Srbije sa zavetom da je oslobodi ove tamnice kad se opet u Srbiju vrati. I on veruje da je ova nafora

mного pomogla njegovom povratku. Ja ne mogu da verujem u te stvari. Ali mora se priznati, da biva i takvih slučajeva, koji se ne mogu protolkovati običnim redovnim putem. Ima još mnogo tajni i nepoznatih stvari u svetu. Evo, i ovaj slučaj, za koji je jutros pričala ova stara, rudnička baba Joka. Kad prođu ovi silni dolasci i navala sveta, te imadem više vremena, baš ću pozvati toga čoveka Miloša Tarabića, da ga vidim, da čujem kazivanje iz njegovih usta i da se ja s njim razgovorim. Zato sam i zapisao ovaj slučaj i baba-Jokino kazivanje da ga ne zaboravim”.

Ovako se završava ovaj zapis kneza Mijajla.

Šta je, pak, ispričala baba Joka, i kakav je to bio zagonetan i važan slučaj, o kome se ovde nagovešćuje, to ćemo videti u trećem i poslednjem odeljku ove naše knjige.

Našim štovanim čitaocima. U izlaganju ove naše povesti došli smo do tačke gde nastaje opis onoga proročanstva, po kome je i nazvano ovo delo imenom JEDNO PROROČANSTVO.

No ovo pričanje neće biti produženo u idućem broju, već se odlaže za prvi juni o. g.

I tako, 1. juna naš list počće da donosi zanimljivo pričanje o „Jednom proročanstvu”, što se neće prekidati dok ne bude svršeno celo delo. Dotle pak, - do 1. juna - „Male novine” donosiće drugi vrlo zanimljiv podlistak o kome ćemo u idućem broju reći koju više. Za sad napominjemo samo to toliko, da je naš novi podlistak iz pera jednoga čuvenoga pisca kriminalističkih romana i da spada među najlepše i najzanimljivije proizvode te vrste.

Crno proročanstvo (1)

Da li je pok. Kralj Aleksandar znao o zaveri, što se protiv njega sprema, i šta je i koliko je znao? - to su i zanimljiva i važna pitanja, ali pitanja na koja tek ima da se odgovara.

A da bi ti odgovori bili bar približno tačni i potpuni, tu mnogi imaju da prilože svoju svedodžbu, da reknu svoju reč, da kažu po savesti šta o tome znaju, šta su čuli, videli ili lično iskusili.

Ja ću ovde izneti šta ja o tome znam.

U 1902. godini u „Malim novinama“ počeo je izlaziti podlistak „Jedno proročanstvo“. Naskoro zatim jednog dana pozove me k sebi kralj Aleksandar, i posle podužeg razgovora o drugim stvarima on me upita:

- Ama vi ste počeli u „Malim novinama“ iznositi nekakvo „proročanstvo!“ Šta će vam to?

- Pa, Veličanstvo, zanimljiva je stvar; svet se interesuje, a i sam događaj ima istorijske važnosti. G. Čeda Mijatović napisao je o tome proročanstvu jedan izveštaj i u „M. Novinama“, pa su svi ti brojevi prosto razgrabljeni.

- Verujem - reče kralj zlovoljno. - Jagmi se svetina! Njoj samo da su čudesa i proročanstva! Pa ipak bi najbolje bilo, da vi to prekinete i da više ne pišete o tome.

- Ali zašto, Veličanstvo?

- Zato što je najbolje sve to napustiti. A i što će vam da baš o tome pišete, kad imate puno drugih stvari? Što da podgrevate ono što je bilo još pre trijestak godina? Pa onda, tu se, čini mi se, nešto pominje o meni, a ako se ne varam čak se i o kraljici nešto proriče. Je li tako?

- Tako je, veličanstvo.

- Pa kad je tako, onda što će vam to? - reče kralj prekorno. Neprijatelji i onako jedva čekaju da izmisle i reknu kakvo zlo, a vi sad čisto kao da im pomazete, iznosite i vi nove sumnje, slutite i vi neko zlo i nesreću, i time im taman idete na ruku.

Kralj je i ovo izgovorio oštro i nabusito i ja sam se morao poduže pravdati i uveravati ga, dok sam jedva malo suzbio ovaj njegov prekor.

Razložio sam mu, kako se baš ćutanjem šire rđavi glasovi i u narod se unose svakojake slutnje i praznoverice. Svet je nešto načuo o tome proročanstvu za dinastiju Obrenovića i jako se zainteresovao za to. Ako sad mi ćutimo, neće ćutati oni, koji mu ne misle dobra. Oni će se koristiti ovom prilikom da u narod proture baš ono što ne treba. Stoga je bolje da govorimo o tome mi prijatelji, jer mi ćemo opet stvar predstaviti blaže i naći ćemo puta i načina, da i ono što je zlo u tom proročanstvu okrenemo na dobro. To su bile pobude koje su i mene navele da pišem o tome proročanstvu.

- Pa kako ćete ga okrenuti na dobro, kad se tu proriče propast moje dinastije?! - reče kralj oporo, pa onda ponovi dva put: proriče li se to?... proriče li se?...

- Proriče se, Veličanstvo, ali ja ću to opet nekako ublažiti i na dobro okrenuti!...

- Kralj me preseče: - Vraga ćete vi tu na dobro okrenuti!... i najbolje je bilo da vi to niste ni potezali!...

- Ja vas opet uveravam, Veličanstvo, da ćete to u mome podlisku ispasti lepo. Eto čitajte redom, pa ćete se i sami uveriti. A sad da prekidam bilo bi vrlo nezgodno, i baš to prekidanje izazvalo bi veliku radoznalost i svakojaka nagađanja i sumnjičenja.

Kralj je ćutao zamišljeno, i na ove moje reči pozadugo ne reče ništa. Posle dodade polako:

- Najposle, ja za sebe toliko i ne marim. Ali kraljicu to jako dira. Moraćete otići do nje da se izvinite i da joj to objasnite. Ona taj vaš podlistak vrlo rđavo ceni i mnogo vam zamera na njemu. Nekoliko puta već govorila mi je o tome.

* * *

Nisam odmah, ali sam posle dugog, dugog vremena, ipak morao otići kraljici Dragi. Ona me dočeka stojećki i poduže je tako sa mnom razgovarala.

- Pravo da vam kažem, g. Todoroviću, srdim se na Vas. Pre sam vaše „Male Novine“ u slast čitala, a sada, kad koji broj uzmem u ruke, uvek strepim, da u njemu ne nađem kako ste počeli već iznositi ono proketo proročanstvo.

Zbunjen ovako oporim predusretanjem (inače kraljica je umela biti ve-

oma ljubazna pri dočeku), ja nisam znao šta odmah da odgovorim - a kraljica produži:

- Pa, za sebe toliko i ne marim. Ja sam na to već oguglala i malo drukčije gledam na te stvari. Ali za kralja me srce boli. On se siromah prosto iskida. Još se bojim navući će kaku bolest na se. Svaki dan napune mu glavu kojekakvim dostavama, pa po svu noć ne može da trene od teške brige. Prosto će ga ubiti ta nesanica, koja evo već mesecima traje!...

Međutim ja se već bejah pribrao te primetim:

- Za Boga, Veličanstvo, šta vi to govorite! Zar moji podlisci ne daju kralju mirno spavati!... To bi naopako bilo, ako je tako, ali ja čisto.....

Kraljica me preseče: - Ta nisu baš samo vaši podlisci, nego malo oni, malo druge dostave, tek kralju dosta da ga uznemiri i da mu san odagna. Posle šta ne činim da ga umirim, ali sve badava. Živci mu se razdraže, pa često ne može oka svesti. Više puta čak i zora zabeli, a on još nije ni trenuo. Tek kad se dan ukaže, on se malo smiri i zaspi, pa i to nije nikakav san: sve se trza i preza. Boga mi, grdan greh činite, g. Todoroviću!...

Ja sam bio zbilja iznenađen ovim čudnim pričanjem kraljičinim i ja joj rekнем:

- Ja vas pokorno molim, Veličanstvo, da me izvinite, ja prosto ni pojma nisam imao o ovome što sad od vas slušam. Još kralj meni veli, kako on ne mari toliko za sebe zbog moga podliska, ali da glavno vi ustajete protiv toga, i zbog toga sam došao k vama, da vam stvar objasnim i da se izvinim.

Kraljica se žalosno smešila: - Naravno, kralj neće pred vama... - kraljica se popravi - a i ni pred kim to da govori, ali istina je, da njega po neke stvari neobično diraju. Eto, na priliku, vi niste znali što se kralj onoliko na vas naljutio, kada ste, prilikom moje prosidbe, u vašim „M. Novinama,“ odmah ispod naših slika, doneli članak u crnom okviru i s krstovima, u kome se govorilo o ubistvu i smrti pok. kralja Umberta.

Ja je popravim da članak nije bio u crnom okviru. Ona produži živo:

- Pa bila je debela crna linija i krstovi - dovoljno to, tu odmah ispod naših vereničkih slika govorilo se o ubistvu, o krvi, o pogrebu, o smrti, a kralj ne može da trpi take razgovore i ne mari da čuje ništa što se na smrt odnosi i smrti se tiče. Čim se takve stvari pomenu, on se čisto naježi, prosto mu se smuču, kao ono kad čovek vidi zmiju, guštera ili tako nešto, od čega se grozi. To nije strah, nego, kako ću reći, kao neko gađenje!... I to je prosto u prirodi njegovoj. Eto, ja sam pokušavala da ga na to naviknem, ali prosto ne ide... Naravno, ja vama ovo govorim u poverenju, jer znam da ste naš prijatelj...

Tek sada kraljica ponudi i mene da sednem, a i sama se spusti u fotelju, pa produži:

- Jest, g. Todoroviću, ja vas smatram kao našeg prijatelja, i baš zbog toga i hoću da vas upoznam s ponekim stvarima, jer sam uverena da vi tu grešite nehotice. Tako i onda..... baš onda kad ste u „M. Novinama“ doneli naše slike, i kad je bio onaj lom zbog toga vašeg članka o pok. talijanskom kralju. Ja sam vas i tada branila pred kraljem i dokazivala sam da je taj članak ispod naših slika došao slučajno i da vama nije ni na pamet padalo da time nas vređate. Ali kralj nije hteo čuti. On je bio tvrdo ubeđen, da ste vi to učinili za inat njemu i meni, i da ste naročito hteli da naše zaručenje dovedete u vezu s ubistvom, krvlju, smrću, nesrećama u opšte.

- Za Boga, Veličanstvo, kako je Kralj mogao tako što i pomisliti? Onda on prosto mene i ne poznaje! Da radim nešto njemu i vama za inat!... Šta ste mi vi bili krivi, a i kakav bi to bio inat?..

Kraljica me preseče i reče smešeći se:

- E, e, onda ste vi mene po malo mrzeli, priznajte. Kralj je onda meni sve pričao, šta ste mu vi o meni rekli. Pa ipak za to, ja vam nisam mnogo zamerala, i branila sam vas pred kraljem.

- Pa nisam ni onda, Veličanstvo, ništa ružno rekao o vama. Do duše rekao sam to, da niste kralju prilika, i da s vama neće imati poroda. Ali, ja sam tako onda bio ubeđen, Veličanstvo, i molim vas da mi to ne zamerite.

Kraljica se smešila.

- Ja sam to odavno već predala zaboravu, g. Todoroviću, o tome možete biti potpuno bezbrižni.

- I verujte mi, Veličanstvo, sve što sam rekao nj v. kralju, poticalo je evo odavde, sa srca, i govoreno je u jedinoj želji za dobro i sreću kraljevu.

- Ja to potpuno verujem, potpuno verujem..... Pa baš s toga, što znam da ste naš prijatelj, ja vam ovako slobodno i govorim ove stvari, da znate kako je, i da ne grešite često i nehotice. Kralj neće da prizna to, neće ni da govori pred drugima o tim stvarima, ali u istini on je vrlo uznemiren ovim raznim dostavama i došaptavanjem sa raznih strana o nekakvim zaverama, atentatima i drugim nesrećama. Kažem vam, on to neće da rekne, ne priznaje, a najzad pravo i ima, g. Todoroviću, on je kralj i kako bi to izgledalo da on rekne: „Bojim se, strah me“... Bože sačuvaj, on to nikada neće izustiti ni priznati! Ali u istini on je i vrlo zabrinut i vrlo uznemiren, i baš s toga dužnost je sviju njegovih istinskih prijatelja, da učine sve što mogu za njegovu sigurnost i njegovo umirenje. O tome ćete i vi vodi-

ti računa, pa ćete, nadam se, što pre prekinuti vaš podlistak „Jedno proročanstvo“.

- Učiniću sve što treba, Veličanstvo, ali ja ne znam, i prosto moram da se divim, šta vi to nalazite tako strašno u mom podlisku! Bar u ovome što je do sada izašlo, nema apsolutno ničega nezgodnog. Naprotiv, tu se baš veliča dinastija Obrenovića; priča se kako je progoni knez Karađorđević i kako je ceo narod tražio povratak svoga „starog knjaza Miloša“.

Kraljica prihvati: - Opet vam kažem: Nije ono što je do sada izišlo, već ono što tek ima da iziđe. Kralja plaši ono crno proročanstvo, a mene jedi, otkuda ste našli da o tome pišete baš sad, kada nam i inače s drugih strana toliko prete i svako zlo slute i žele.

- Ali, za Boga, Veličanstvo, ja sam baš za to i uzeo da pišem o tome, da to kako vi rekoste „crno proročanstvo“, malo ulepšam i doteram; da razblažim onaj teški utisak, koji bi ono inače moralo ostaviti u narodu. Ja sam i kralju o tome govorio.

Kraljica me upita, da li bi se to proročanstvo zbilja dalo malo ulepšati; reče kako je ona o njemu razno slušala, i zamoli me da joj bar u kratko ispričam šta ja o tome znam.

Upitam je, da li je čitala ono, što je o tome g. Č. Mijatović pisao u „Malim Novinama“, pošto je to najbolji izveštaj o toj stvari.

- Čitala sam - reče mi kraljica - ali tu je g. Mijatović prekinuo stvar baš onde, gde je ona od najvećega interesa. On je ispričao šta je prorečeno do naših dana, do dolaska na presto Kralja Aleksandra, pa je tu stao. A nas, naravno, najviše interesuje baš to, šta je za nas prorečeno, dakle šta će biti s nama i šta će biti posle nas? Zato vas molim ispričajte mi šta vi o tome znate. Ali pričajte sve, apsolutno sve, nemojte ništa kriti ni prećutkivati.

Tako pozvan, ja sam kraljici ispričao ovo:

* * *

U užičkom okrugu postoji selo Kremna, a u tom selu, u prošlom veku, živeo je čovek, po imenu Mateja.

I u svom selu, i u celoj okolini Mateja je bio poznat kao čovek koji je malo šenuo pameću, ali čovek miran, koji nikoga ne dira.

28. Maja 1868. god. Mateja ode u obližnji okružni grad Užice, kuda je češće odlazio, i toga dana po podne tu u sred užičke čaršije i na vidiku tolikog sveta, on nada viku i dreku, koliko ga grlo donosi:

„Haj... ljudi!... braćo!... ne dajte, ako Boga znate, ubiše nam vladaoca, ubiše nam knjaza!... Ne dajte... ne dajte, za Boga.... Eno ga seku, eno ga svega jataganima iskasapiše!... Gle kako krv teče! Uh, ala je strašno!... Krv... krv... Teško nama!.. Kuku nama!.. pogibe nam knjaz Mihailo!..“

Na ove moje reči kraljica se strese:

- Uh, g. Todoroviću!... Zbilja je strašno! Kako je moralo biti tom jednom čoveku kada je, u svom vidovitom ludilu, sve to kao na javi gledao!...

Jadna, jadna ženo!... Žališ suluda vidovnjaka, a nisi ni slutila, kakve strahote tebe jadnu čekaju, i kako ćeš ti tek strahovito biti iskasapljena i nagrđena.

Ja produžim pričanje:

„Velika gomila ljudi iskupila se oko ovoga čoveka. Pitali su ga što se „dere“? On je objašnjavao, kako vidi da ubijaju knjaza.

„Došla je i policija. „Ludaka“ su prvo psovali, pa ga posle i uhapsili. „Oporočavao vladaoca“... Kad sutra dan, a iz Beograda stigoše crni glasovi, da je knjaz Mihailo 29. maja u Košutnjaku poginuo i grdno iskasapljen bio.

U početku posumnjaju da Mateja nije otkudgod bio u zaveri. Posle su se uverili da to ne može biti, i pustili su ga na slobodu.

„Ali tim povodom, na saslušanju kod vlasti Mateja je kazao i mnoge druge stvari, koje od toga doba važe i kao strašno proročanstvo, od koga se jedan deo već ispunio, ali od koga se drugi deo neće ispuniti, ako bude božja a ne vraška sila!“...

Slušajući ovu moju priču, kraljica je bila bleđa i vrlo zamišljena, upravo žalosna. Ona reče tužno:

- Molim vas, pričajte dalje. Šta je prorekao dalje?

„Toga čoveka, Veličanstvo, docnije su dovodili čak u Beograd. On je saslušan u ministarstvu unutr. poslova, pa ga je saslušavao i dugo s njim razgovarao čak i sam Kralj Milan. I na kraju krajeva iz sviju tih njegovih saslušanja i pričanja izlazilo je ovo:

(svršiče se)

Crno proročanstvo (2)

„Knez Mihailo gine, a njega će naslediti njegov rođak „koji će Srbiju namučiti, ali će je i kraljevskim vencem venčati - ona će pod njim da poraste i ojača“....

On sam lično (taj naslednik Mihailov) „metnuće na glavu krunu kraljevsku, ali će biti zle ruke i zle sreće.... Umreće u najboljem dobu“!..

- „Imaće sina jedinca, koji će biti još gore sreće“!.....

Ja malo zastadoh. Kraljica me, onako nekako ispod obrva, pogleda svojim velikim, živim, sjajnim očima i poduže me je tako gledala tužno i ćutećki. Mene taj njen pogled čisto bejaše pomeo, te i ja začutim. Kraljica me opomenu:

- Pričajte, pričajte!...

Ja nastavim: „Imaće sina jedinca! I taj „sin jedinac“ biće još gore sreće no što mu je i otac bio... Neće imati od srca poroda i umreće mlad, vrlo mlad, neće napuniti ni trideset godina!

Kraljica uzdahnu duboko: „Za Boga, g. Todoroviću, zar baš tako stoji, da neće napuniti ni tridesetu?!“..

- Veličanstvo, vi ste mi zapovedili da sve kazujem i da ništa ne krijem.

- Kazujte, kazujte, molim vas. - Ja produžim:

- Svršiće vrlo mlad i „s njim će se ugasiti njegova sveća“?...

- Kraljica me preseče: - Šta to znači „ugasiće se njegova sveća“?...

- Znači, Vel., ugasiće se ona sveća, koja se u njegovom domu o slavi pali, to jest: izumreće njegova loza, neće više biti Obrenovića!..

- Dalje, dalje. - reče kraljica mračno. Ja nastavim.

- „Ugasiće se njegova sveća“!... A zatim će Srbijom zavladata druga loza. Ali ni ona neće bit dugovečna. Izrodiće se unutrašnje borbe i krvljenja, doći će meteži i međusobni sukobi, i strana, tuđinska, neprijateljska sila zavlada-

će Srbijom i dušmanski će pritisnuti rod srpski. I nastaće tako strašna i nesrećna vremena, da će živi, prolazeći pored grobova predaka svojih, tu zastati i suzni uzdisati:

„Otvorite se grobovi, da i mi živi u vas legnemo!... Blago vama što ste pomrli, te bar svojim očima ne gledate muke, bruke i jade naše!

„A kad se narod srpski dobro namuči i napati; kad prestrada sve ono, što je Hristos na krstu prestradao, onda će se iz sredine naroda, iz sirotoga doma i od prostoga roda srpskog javiti čovek, koji će svoj narod dići, povesti, osloboditi i ujediniti tako, da svi Srbi budu zajedno i da budu sami svoji gospodari, kako nikad pre nisu bili. I onda će nastati tako miran i srećan život, narod će živeti tako zadovoljno, da će ljudi, prolazeći pored grobova predaka svojih, uzvikivati radosno:

„Ustanite mrtvi da živimo!”

- Eto, Veličanstvo, ovo je to crno proročanstvo!

Bleda i duboko zamišljena, nema i nepomična, kraljica je, kao skamenjena, sedela u svojoj velikoj stolici. Samo su joj oči sevale i neobično živo sijale, kad bi ih od vremena na vreme podigla gore.

Ćutao sam i ja, jer posle ispričanog proročanstva nisam znao šta da počnem. Na jedared kraljica podiže glavu, zaustavi na meni onaj svoj čudni, sjajni pogled i, pošto me je tako dugo i nemo gledala, ona uzdahnu duboko, vrlo duboko i reče skoro šapatom:

- Strašno proročanstvo!... Užasno proročanstvo... Neće doživeti ni tridesetu godinu!.. A sada mu je tek dvadeset sedma!.. Značilo bi jedva još tri godine!.. To bi bilo užasno... užasno!.. Svemogućí Bože, je li to moguće!..

Kraljica je ovo izgovorila isprekidano, tiho, promuklim, slomijenim glasom, i izgledalo je kao da sama sebi govori, pa onda na jedared klonu, čisto kao da se smanji i sparui, spusti glavu u šake, i tako slomljena, skrušena, ona je dugo, nemo ćutala, a ja sam, sedeći malo u strani, video sam njen zatiljak i njen gojazni, beli, obli vrat.

U tom trenutku bejaše mi je neobično žao.

- Bože, da li ne plače?! - dode mi u pamet.

I doista, kad kraljica malo posle podiže glavu, njene sjajne oči bile su vlažne od suza. Meni dode na um da bi red bio da je ohrabrim, da rekнем kakvu god utešnu reč. Ali za čudo, meni u tom trenutku ni jedna takva reč nije mogla preći preko jezika. I mesto kakve utehe, ja rekнем:

- Ima još nešto, Veličanstvo!... Jedna sitnica...

- Ima još?.. A šta?.. Šta ima još?

- Ima to, Veličanstvo, da će onaj čovek iz naroda, što će doći da izbavi otadžbinu, opet biti po dalekoj, dalekoj vezi od loze Obrenovića. „Prorok” je rekao: „To će biti kad iz suha, ogorela panja opet izbije mlada, sočna šibljika. To će biti od jedne daleka, daleke žilice, koja se čak tamo negde duboko u zemlji sačuvala”.

Kraljica tužno klimnu glavom:

- Malo utehe za nas, gospodine Pero!

- Za čudo, Veličanstvo, taj čudni „prorok” čak je i telefon prorekao, pa čak i državno uvećanje Srbije.

- Kako to? - zainteresova se kraljica malko življe. - To nisam ni od koga čula.

- Jest, Veličanstvo, na jednom mestu on govori, kako će se kralj savetovati sa svojim doglavnicima, pa veli: „Kralj će biti u Beogradu, a njegovi doglavnici u Negotinu, Nišu, Pirotu, Vranju, Prokuplju, Užicu, Loznici, pa će se tako razgovarati”. Islednik ga pita: „Valjda misliš razgovaraće se preko telegrafa, jer kako bi drukčije!” Nije, nije! - odgovara vidovnjak. - „Razgovaraće se nausmeno, ovako kao što ja i ti sad govorimo, svojim glasom i rečima”. - Pa kako to može biti da svojim glasom on govori iz Beograda, a oni iz Užica i Negotina, pa opet da se čuju?! To nije moguće! A posle, ti pominješ Pirot, Niš, Prokuplje, Vranje, a ta su mesta preko granice, u Turskoj?! - „Sad su u Turskoj, ali onda neće biti”, - odgovara vidovnjak. - „A za razgovor, ako sad nije moguće, onda će biti moguće i ljudi će se onda tako razgovarati”.

- Čudnovato!... To, vidite, nisam znala! - reče kraljica življe i radoznalo. Ali odmah za tim ona se trže i dodade tužno: - Teško meni!... Jer baš ovo proricanje telefona i oslobođenja, ako je istinito, najbolje pokazuje da će se ispuniti i sve ostalo što je prorekao... Nego da li je taj čovek sve to baš u istini govorio, kako se sad priča? Jer znate kako je, g. Todoroviću. Čovek rekne jednu, a posle se naplete stotinu, što nikad nije ni mislio. Pa možda je tako i ovde?

- Pa možda je, Veličanstvo, i daće Bog da se ova zla proricanja bar odnosno Nj. V. kralja ne ispune. Što se pak tiče istinitosti, ja sam čuo da o tome postoje akta u ministarstvu unutrašnjih ili spoljnih poslova, i da je to bilo sakupljeno u dve naročite fascikle, koje je docnije i kralj Milan uzimao i naročito ih amo u Dvor donosio, da ih ovde razgleda.

Kraljica reče da će baš narediti da se to potraži i izvidi. Ali to bi morala učiniti krišom od kralja, jer je ona još i ranije to htela, ali se bojala da bi to nje-ga još i više uzbunilo, kad bi sve to našao i pročitao u tim starim aktima.

Posle ovih reči kraljica se prenu, kao da se nečega setila, i reče živo:

- A, zbilja, vi o meni ništa ne rekoste! A ja sam čula da je u tome proročanstvu i o meni reč!

- Koliko ja znam, tu se govori samo kako će se kralj oženiti jednom građankom, Srpkinjom, i kako će ona potpuno podeliti njegovu sudbinu.

Sirota Kraljica raširi ruke i reče skoro kroz plač:

- Jao, Bože! Ja i ne tražim ništa drugo, no da s njim podelim sve... sve, jer čini mi se i otrov bi mi sladak bio, kad ga s njim pijem. Ali, za Boga, g. Tod., je li moguće da je taj umobolni čovek tako sve do sitnice prorekao, pa čak i to kako će se kralj oženiti?!

- Pa ženidba nije sitnica, Veličanstvo! Naročito kad se jedan kralj ženi, - rekoh ja, tek da imam šta reći.

- Znam... razumem. Ali mi sami, kralj i ja, to nismo nasigurno znali, upravo čak i od onoga poslednjega časa. A to na trideset i dve godine unapred proriče jedan sumanutu Užičanin! Za Boga, je li to moguće?

Slegoh ramenima:

- Ne znam, veličanstvo!... Tako pričaju ljudi, kojima bi se moralo verovati. A najbolje naredite poverljivo, da vam se akta svakako nađu. To će vam biti najbolje uverenje.

Da li je jadna i nesrećna Kraljica Draga naređivala da joj pomenute hartije nađu i šta je ona u njima našla i pročitala, to ne znam. Ali, „crno proročanstvo“ „sumanutoga“ Užičanina ispunilo se doslovce, zaključno do kralja Aleksandra, s kojim je slavna i zaslužna loza Obrenova zaista iz korena isčupana.

(Kraj)

Proročanstvo

Po nekom ruskom listu, koji nam nije došao do ruku, donose ovih dana gotovo svi listovi na strani, proročanstvo jednog vidovitog seljaka, Srbina. Biće, da je to ono proročanstvo, o kome nam je odmah posle 29. maja javljao g, Čeda Mijatović. No on je tada izrikom napomenuo, da ne može da se javi sve, što je taj seljak iz Kremana prorokovao, ali se g. Čeda pozivao na to, da ima živih ljudi, državnika u Srbiji, koji za to proročanstvo znaju, a koji mogu, kao i on, potvrditi, da se je, bar do sada, ono proročanstvo seljaka iz Kremana ispunilo. Evo kako saopštavaju sada u inostranstvu ovo proročanstvo:

„Godine 1868. uzbuniše se seljaci u jednom selu u Srbiji. U njihovom selu stvorio se seljak, koji je kao sumanut trčao po drumu i vikao koliko ga glas donosio: „ubiše nam knjaza“. Uskoro posle toga doista je ubijen u beogradskom Košutnjaku blaženopočivši knjaz Mihailo. Uslijed toga dobaviše tog seljaka i odvedoše ga u Beograd. Tu je on, pred tadašnjim vlasnicima i mnogim srpskim državicima prorekao sve ovo, što se je do sada u Srbiji doista i desilo. Seljak je govorio: Ja vidim jednog knjaza, koji će postati docnije kraljem. Ali on će rđavo vladati, i još će rđavije proći sa ženidbom.

Imaće sina, koji će gotovo kao dete usesti na presto. Ali će taj njegov sin biti ubijen zajedno sa svojom ženom, kraljicom. Za njim doći će na srpski presto kralj iz druge porodice, ali i on neće biti srećan... Poslije njega raspriće se po Srbiji tuđinci, i nastaće tako patnje da će živi zavideti mrtvima. Ali kada patnje budu prevršile meru, javiće se junak iz sredine samog naroda. On će tuđince isterati iz zemlje, usrećiće Srbiju u tolikoj meri, da će živi govoriti mrtvima: ustanite pa delite s nama radost srdaca naših. Tako će se zbiti, tako mi svete tajne moje oči kazuju“.

Ne znam, da li ima u Srbiji živih, koji su to proročanstvo lično čuli od ovog seljaka. Gospodin Čeda tvrdi, da je ovaj seljak to govorio pred njim. Ne bi bilo zgoreg, kad bi nam još ko mogao kazati, da li je ovo proročanstvo tačno, koje se sada raznosi po celome svetu.

Još nešto o proročanstvu onog seljaka iz Kremana

Mi smo u broju od prošle nedjelje doneli članak na ovom mestu, pod naslovom: Proročanstvo.

Taj članak napravio je čitavu senzaciju zato, što se do sada ispunilo sve ono, što je onaj seljak iz Kremana okruga užičkog prorekao, a to proročanstvo do sada nije bilo poznato široj čitalačkoj publici.

Tom prilikom, mi smo se obratili na stare ljude i molili smo, da nam javne što o tom proročanstvu, ako budu znali.

Odmah sutradan, došao je u našu redakciju jedan gospodin po imenu Milan Ilić, biv. osmotritelj (sada činovnik carinarnice) karantina računskog. On je radio 30. januara 1839. godine.

On nam je o tome proročanstvu pričao ovo: „Evo kako sam ja, g. uredniče, saznao za proročanstvo tog seljaka iz Kremana. Dok sam bio kao osmotritelj karantina računskog, usnim ja u drugoj polovini 1867. godine ovaj san: našao sam se u Jagodini. Vidim kneza Mihaila. S desne strane uhvatio ga Ilija Garašanin a s leve strane turski paša. Odjednom ga Garašanin povuče sebi a paša ga dobro gurnu i knez pade balčak.

„Sutra dan pričao sam taj svoj san karantinskom momku, nekom Joksimu Čančareviću. Joksim je znao, da taj seljak iz Kremana tumači snove i proriče šta će se u budućnosti dogoditi, pa onda ode kod njega i ispriča mu za ovaj moj san. Tom prilikom taj seljak između ostalog rekao je: „neće proći ni godina dana, a knez će poginuti“. Sem toga ispričao je sve o onom, što ste vi u prošlom članku pod naslovom „Proročanstvo“ doneli. Interesantno je to, da se je do sada sve ispunilo što je taj seljak rekao.“

Prema ovom glasovi o tom čuvenom proročanstvu, koje danas pronose kroz svet svi evropski listovi, znači da nisu izmišljeni. Ako još što budemo saznali o tom interesantnom proročanstvu, mi ćemo saopštiti našim čitaocima.

Na brzu ruku

Kremanski prorok

G. Radovan Kazimirović, doktor teologije, i ako je hrišćanin, nije baš tako milosrdan prema svojim bližnjima. Jer, on piše, mnogo piše, dugo piše, neprekidno piše... O čemu? To je sasvim sporedna stvar (izgleda i za njega samog): glavno je da piše.

Ovih dana, on piše o čuvenom kremanskom proroku Milošu Tarabiću i o njegovom sinovcu Mitru.

Ovaj drugi i nije bio baš pravi prorok, nego mu više dođe kao vice-prorok. Ali što se tiče Miloša - e, to je bio prorok i po. „Ni u čemu se nije prevario. Sve su se stvari dogodile onako kako je on za života predskazao. Do sada se nisu ispunile samo ove stvari: 1) propast Turske; 2) propast Austrije; 3) budućnost Carigrada; 4) proglas srpske carevine; i 5) Kruševac - carska prestonica“.

Tako nas uverava g. Kazimirović. I treba samo još da se ispune tih pet sitnica, pa da onda i ja poverujem i njemu i kremanskom proroku.

Uostalom, sve je to lepo; nego, ovaj, hm, sa hrišćansko-crkvene tačke gledišta, kako mu izgleda ceo ovaj proročki zanat? Zar mu to ne miriše na jeres? I dok danas ovaj naš doktor teologije ovako reklamira kremanskoga proroka, zar njegova milosrdna sabrača nisu u Srednjem Veku slali za te stvari druge, kao vešce i veštice, na lomaču, ili na točak, ili na panj, ili uopšte na tako neki skrušen hrišćanski instrumenat?

Ja se ne razumem mnogo u cerkovnim stvarima, jerbo nisam doktor teologije, kao g. Kazimirović, pa nisam čak ni magister. Ali, čini mi se, po hrišćanskom učenju, da ne može svaka baraba biti prorok. Vrlo je teško dobiti od Gospoda Boga koncesiju za proricanje - mnogo teže no, naprimer, od g. Pešića za rudarsko istraživanje ili od g. Voje Marinkovića za izvoz opijuma - i poslednju koncesiju za proricanje. Bog je izdao proroku Jeremiji i Jovanu Preteči zaključno, pa i to preko volje, jer je naprimer gorepomenutoga Jere-

miju bio baksuz celoga veka i morao je zbog svoje vidovitosti i dan i noć plakati.

Proricati, to znači petljati se u Božije Stvari: biti u neku ruku konkurent Proviđenju. A međutim zna se da je Proviđenje isključivi vasijski monopol.

Uveren sam da će se i g. mitropolit složiti sa ovim mojim pobožnim hrišćanskim mišljenjem.

Čovek koji se smeje

Kremansko proročanstvo

Ima poviše godina, kako se po Srbiji prepričava proročanstvo jednog običnog seljaka iz Kremana (okr. užički). Po tome proročanstvu kao sa nekom zebnjom i zlom slutnjom, iščekuje se t. zv. kremanske godine, kada će srpski narod pred svoje ujedinjenje prepatiti strašne muke.

Kako je ovim događajima, prema proročanstvu, prethodio „nestanak“ Obrenovića, to se ranije o ovome proročanstvu govorilo tajno i u najužem prijateljskom krugu, iz bojazni da se ne bi imalo posla s policijom zbog pronošenja obespokojavajućih glasova.*) Kad su nastali ovi ratovi, o ovome se počinje više govoriti i verovati, tako da je ovih dana i u nekoliko stranih ozbiljnih listova ukratko pribeleženo ovo naše narodno verovanje. Kada su i stranci počeli ovo naše proročanstvo da prepričavaju, onda zašto ne bismo i mi malo opširnije izneli ono što je do danas kod pojedinih poznavalaca u uspomeni sačuvano.

Nikakve stvarne podloge nema na osnovu čega bi se u opšte moglo verovati, da se ova proročanstva mogu obistiniti. Nije čudo što mnogi sve ovo smatraju kao jednu nemogućnost ili da iova proročanstva pogađaju tek onda pošto se sve to već desilo.

Nesumnjivo je da je još pre 50 godina jedan seljak iz Kremana prorokovao i da su mnogi na osnovu njegovog proricanja iščekivali ove sadašnje događaje. Samim tim što se pre toliko godina i bez ikakva osnova tvrdi i prorokuje o propasti Srbije i mučnim danima za srpski narod, pa kad se silom ranije nepoznatih okolnosti zaista zapadne u takve događaje, onda počinju da se kolebaju i oni što nisu nikako verovali. Ako je verovati, da je ovaj seljak zaista proreкао ove sadašnje događaje, ipak i sada svakom stoji do volje da veruje ili da ne veruje da će se to proročanstvo do kraja ispuniti. Treba imati na umu da Kremanac govori o događajima kao da ih posmatra, a nikako ne objašnjava uzroke i način, kako će se oni razvijati.

Ovde ćemo izneti podatke, koji su prikupljeni od ličnosti, koje su ovo saznale ili od samoga proroka ili od njegove najbliže okoline.

U drugoj polovini prošloga veka živeo je u Kremnima (okr. užički) jedan seljak po imenu Miloš Tarabić. On je imao „čudne“ oči, blago i pobožno ponašanje, nije se ženio, nepismen, malo govornik, bio je vrlo pošten, živeo je povučeno i malo se s kim družio, najčešće je bio sa stokom u planini, nikome nikakva zla nije učinio, ni mrava nije uvredio. Imao je moć da proriče događaje od opšte važnosti ili kao što naš narod kaže, bio je vidovit, te je mogao unapred da vidi događaje, koji će se desiti. Kad bi ko od Miloša potražio da što o ličnim stvarima i događajima proriče, obično bi se ljutio i rekao: „Nisam ja vračara!“. Uopšte retko se s kime hteo razgovarati o ovim budućim događajima: da je bilo samo nekolicinom njih, čijim se iskazima i sada može potpuno verovati. Jedan od dobrih poznavalaca toga proročanstva bio je stari prota užički pok. Gavriilo, koji je o tome mnogima pričao, pa se čak tvrdi da je to pribeležio i negde tajno ostavio (verovatno je da će se to docnije i naći). Ima i sada živih savremenika, koji su lično o tome sa prorokom razgovarali. U jednim našim novinama bilo je pre kratkog vremena o tome govora, te nema potrebe da se ponavlja.

Ovim Miloševim proricanjima nije se u početku pridavalo važnosti, ali se docnije svet sve više o ovome interesovao, prepričavao i nadovezivao. U svojim proricanjima Miloš nije određivao vreme, kad se ti događaji dešavaju, već ih je vezivao sa drugim od manje važnosti, - o ovome će se u toku izlaganja uz put pomenuti.

Miloš nije dugo živeo, ali je govorio da će i „posle smrti živeti“. Njegov sinovac Mitar Tarabić tvrdio je da mu se njegov čika javlja i da se s njim razgovara kao sa živim čovekom, ne u snu već na „javi“. Posle smrti Miloševe niko se nije hvalio da se s Milošem razgovarao.

I Mitar je imao nečega tajanstvenog. Dobro je znao stričeva proročanstva i izgleda da je u njih ponešto od svoga unosio. Ne znamo da li je Miloš govorio ili je to Mitar kasnije dodao, kako će u ove „kremanske godine“ rđavo proći jedna narodna skupština, koja se ima o Mitrovudne sastati.

Nije bez vrednosti ukratko pomenuti neka Miloševa proročanstva, koja su se posle njegove smrti ispunila. Naročito je to potrebno da se vidi, kako je on po svom pojimanju objašnjavao pojave, za koje u ono doba prost čovek nije ni pojma mogao imati.

Kad niko u tome kraju nije ni očekivao, Miloš je govorio da će iz zemlje otići Knjaz Aleksandar i da će se vratiti knjaz Miloš. Kad mu je jedan tvrdio da je svojim očima čitao, da je Knjaz Miloš umro i da je u Vlaškoj sahranjen, onda je Miloš ljutito rekao da će Knjaz Miloš ustati i dve godine vladati u Srbiji, pa kada je to rekao okrenuo je leđa i otišao.

Neko vreme ranije pred pogibiju Knjaza Mihaila rekao je pokazujući na dlaku: „o tanjoj dlaci visi knjažev život!“. Onoga dana kada je Knjaz Mihailo u Topčideru poginuo i kada niko o tome događaju u Užicu nije ni slutio niti ma šta mogao saznati, od jednom je prorok na užičkoj pijaci počeo vikati: „Ne dajte ljudi! Ubiše Knjaza!“. Povodom toga bio je uhapšen, ispitivan i kao potpuno nevin pušten. Policija je zabeležila i čuvala ova njegova saslušanja ili bolje reći proricanja. Za ovo je znao i kralj Milan.

Prorok je govorio da će posle Knjaza Mihaila doći „neki rod“ Obrenovića i da će pod njim Srbija biti uvećana. Za ovo verme kaže:

Imaćemo dva rata s Turcima i Srbija će se osloboditi od Turske; Dosta ćemo pretrpeti, ali nećemo tako mnogo dobiti. Posle toga pod Obrenovićima se Srbija neće više povećavati.

Imaćemo jedan rat sa nekom „bratskom“ silom i bićemo „posramljeni“. (Ovako je prorekao rat s Bugarima, 1885. god).

U to doba izići će novac kao „riblja krljušt“ (ovako je prorekao nikleni novac); pa će biti novac jedno „parče hartije“ (ovako je prorekao banknote - banke), koje će svet u početku nerado uzimati, ali će svaki posle rado primati, a dukat će biti redak; zemlja će se „meriti“ i prema meri plaćati danak (ovako je prorekao plaćanje poreze na zemlju po hektaru); vladar će ženu oterati, pa zatim svoju zemlju ostaviti (ovako je prorekao razvod braka i abdikaciju Kralja Milana).

Za vreme ovoga „poslednjeg“ Obrenovića „svoj će svoga na sudu goniti“. Ovaj će se „nesrećno“ oženiti. U ovo će se doba ljudi moći na daleko među sobom razgovarati t. j. da jedan drugog zbog daljine ne vide a razgovor čuju (ovako je prorekao telefon). Tada će Obrenovića „za jednu noć nestati, kao da ih je grom pobio“.

Narod će ponova dovesti Karadorđeviče. Za njihovo doba Srbija se povećava i prolazi kroz očajno stanje, - i to su vreme Užičani nazvali „Kremanške godine“ ili „Kremančeve godine“.

Ranije je prorekao da će kroz Srbiju proći železnica, a pred kremanške godine pojaviće se kola što sama idu, stoka ih ne vuče. (Ovako je prorekao automobil).

Pred ovo doba Tarabići (njegova porodica) će osiromašiti, a jedan od njih otići će u službu, vratiće se i ogazdiće se. (Zaista se tako i desilo. Tarabići su se izdelili i osiromašili. Jedan od Tarabića ode u službu i sa nešto zarade vrati se i otvori kafanu. - sad se lepo ima).

Rodiće godina, kao što skoro nije rodila. Tada će ljudi otići u rat, a žene i deca neće moći postići da srede letinu. (1912. god.) To je početak ratova.

Posle prvih ratova Srbija će biti uvećana i „ispraviće se granica“. Posle toga neće se ni „ogodiniti“ t. j. neće se sastaviti ni godina dana, pa će nastati „pravi“ rat. Ovo će biti „svetski“ rat, u kome će se silna krv proliti. Kad bi sva ova krv jednom rekom protekla, „valjala bi kamen od tri oke“. Tim ratom otpočinju t. zv. kremanske godine.

Na Srbiju će navaliti jedna sila. Porobiće i polomiće „ravnu“ Srbiju do Bukova. Preko Šargana (planina u blizini Kremana) ili preći ili nepreći nešto njene vojske, ali tu puška pući neće. Selo Kremani gotovo ništa neće stradati. (Kazao je da u Kremani za vreme prvih ratova sa Turcima neće Turci ući, ma da će tu blizu preko planine doći). Najpre ćemo tu silu na ariljskom polju (u užičkom okrugu između Požege i Arilja) potisnuti, pa ćemo je oterati „kao kad se rukom mahne“. Tada ćemo zauzeti nešto Bosne i zaustaviti se do Drine, tako da će ćuprija na Višegradu biti pola naša a pola njihova, - i tu ćemo dugo čekati. Biće blaga zima i svet će tada više od boleština poumirati, nego što je u borbi izginulo.

Sve se ovo dogodilo prilikom prvog austrijskog upada preko Drine.

Posle toga čekanja nastaju najstrašniji i najočajniji dani iz vremena kremanskih godina.

Sa „severa“ će udariti „jedna slia“ koja će brzo „kao oblak“ svu Srbiju pregaziti i porobiti. Zemlja će biti porobljena i pusta, nema ljudi, nema stoke. Ono nešto sveta što je u Srbiji zaostalo, u crno je zavijeno. Biće glad i od gladi će se umirati, bolesti i vešala. Živi će proklinjati i čas kada su se rodili. „Živi će zavideti mrtvima,“ koji su ranije poumirali. Dolaziće se na grobove i govoriće se: „Blago vama koji ste ranije umrli, te ovo niste dočekali!“

U ovo doba u Srbiju „dolazi car.“ (Zaista, zimus je dolazio nemački car u Beograd i u Niš.)

Ovo nesrećno doba neće dugo trajati.

Čovek, čini mi se, po imenu Petar povešće narod u borbu. Neki tvrde da je to važno za onu borbu, koja je otpočela sa uspehom na ariljskom polju prilikom dolaska Kralja Petra na vojište.

Ovom prilikom kod nas neće više biti onako velike pogibije, kao što je to ranije bilo. Ona će strana sila iz Srbije otići brzo „kao oblak“ i brže nego što je došla, tako da će ih „žene preslicama proterati.“

Srbija će biti pusta; „žene će na panj uzjahivati misleći da je muško“; velika nemaština tako da i onaj što ima neće mu biti vajde što ima; biće otimanja i razboništva: „ubijaće se za žuto dugme.“

Ne znam da li je Kremanac govorio šta će biti sa pojedinim silama posle rata, ali je posigurno rekao ovo:

Rusija pobeđuje i postaje veća i silnija nego što je ikad bila. Rusija će biti najsilnija država.

Raspad Austrije i propast Turske.

Za carigrad kaže da će biti „ničiji i svačiji“. Osim toga, kaže da će u Carigradu biti nekakav „veliki sud“.

Posle ovih ratova neće biti više ratova, nego će sporove između država rešavati „izbrani sud“.

Kao što je ranije rečeno, Srbija će se osloboditi. Pojaviće se car na „Istoku“ i pozvaće nas da uzmemo što je naše. Srbija će biti veća nego što je ikad bila. „Gde je srpska kuća, biće srpsko“. Karađorđević poneće carsku krunu u Kruševcu. Kad se sve ovo utiša i uredi nastaju srećni dani: zemlja će rađati kao nikada dotle, otvoriće se mnogi rudnici i na njima država i narod imati velike zarade. Nastaće blagi i srećni dani, kao što to niko nije zapamtio, tako da će živi dolaziti na grobove mrtvih i govoriće: „Ustanite mrtvi da se nauživamo!“ U ovoj opštoj sreći prorok nije ni svoje Kremane zaboravio, jer je govorio da će tek tada u kremenima biti „podignuta“ crkva.

Da se dođe do ovoga srećnog vremena, s pravom je Kremanac govorio: „Blago onome, ko to vreme doživi!“

Po nekim prilikama i događajima, kako je to Kremanc vezivao, izgleda da smo na izmaku tih nesrećnih dana. Bog je dobar!

* * *

Priča se, kako se neki u reci davio i molio Boga i Sv. Nikolu da mu pomognu. Javi mu se Sv. Nikola i rekne da mu već pomaže, ali neka i on malo rukama razmahne. - I mi smo sada kao ovaj davljenik, samo treba rukama da razmahnemo pa će nam i Bog pomoći.

Zaista, Švabe su sa severa došle i Srbiju salomile, a zatim su je sa Bugarima opljačkali i popalili. Oni vojnici, koji su se predavali, upotrebljeni su najpre da opravljaju putove i mostove, zatim su ih Bugari i Švabe poubijali. Stariji ljudi i deca preko 14 godina oterani su u Nemačku i Bugarsku da robijaju. Dakle, istina je da su u Srbiji sada zaostale samo žene i sitna deca, koje od gladi, bolesti i na vešalima umiru.

Da bi po kremanskom proročanstvu žene mogle „preslicama“ oterati neprijatelja, potrebno je da vojska najpre pobedi i satre toga neprijatelja, kao što smo to jednom već učinili na Rudniku i Kosmaju.

Razmahnimo rukama, a Bog će nam pomoći!

Jedan koji veruje

*) U poslednje vreme pok. Pera Todorović pisao je o ovome proročanstvu, ali su dobri poznavaoци tvrdili da tu ima dosta netačnosti, koje su došle usled prepričavanja.

Još nešto o Kremanskom Proročanstvu

Pismo jednog nepoznatog čoveka „Vremenu”

Od jednog čitaoca, koji želi da ostane nepoznat, uredništvo je primilo ovo pismo:

Pažljivo sam pratio sve što je ovih dana donosio list „Vreme” o Kremanskom Proročanstvu od g. dr. Rad. Kazimirovića. Ovo je mnogo potpunije od onoga što je on ranije štampao u „Niškom Glasniku”.

Na prvom mestu treba g. Kazimiroviću blagodariti što je mnoge pojedinosti ovoga proročanstva izvukao iz zaborava. Sve što je proteklo, već po tome nema vrednosti, te svakome ostaje do volje da veruje da se to doista ranije predviđalo. Jedino što se oseća praznina iz proročanstva iz budućnosti. To je g. Kazimiroviću, verovatno, bilo nepoznato.

Ovom prilikom molim uredništvo lista Vreme da izvoli u svome cenjenom listu štampati što sam i ja o ovome pisao u listu „Velika Srbija”, koji je izlazio u Solunu 1916. godine. Tada nam je bila ostala nada samo u Boga i bili smo prinuđeni da se od očajanja lečimo i verovanjem u Kremansko Proročanstvo. G. Kazimirović sada pominje ove moje beleške. Ostaću i dalje kao „nepoznati pisac”. Sada mi se daje prilika da dodam tome pojedinosti odnosno budućnosti, i da popravim što je g. Kazimiroviću bilo nepoznato. To mi je toliko lakše učiniti, što smo iz istog izvora prikupljali, samo što sam ja imao mnogo više vremena da te pojedinosti slušam. Ako sam nešto u svom izlaganju omašio ili zaboravio reći, to nije čudo kad se ima na umu da se to u ranije vreme nije smelo pribeležiti, a docnije se na to nije mnogo ni polagalo.

Potrebno je da napomenem da je u listu „Velika Srbija” izašlo nekoliko omanjih pogrešaka odnosno interpunkcije i stavljeno je „Raspored Austrije” mesto „Raspad Austrije”, - što se lako može uočiti.

Na posletku mogu i ovo dodati. Ako bi g. Kazimirović hteo posebno štampati ove svoje zabeleške, može i sve ovo moje nepromenjeno dodati, s tim da ja i dalje ostanem kao „nepoznati pisac”. Naročito napominjem „ne-

promenjeno", jer tu ima pojedinosti koje g. Kazimirović nije pomenuo, a koje imaju svoju vrednost.

Posle svega ovoga potrebno je da u vidu predgovora iznesem moje napomene:

1) O pojedinostima proročanstva moglo se najbolje saznati od prote Zaharije iz Kremana, kao što je to činio i g. Kazimirović. O svemu tome bilo je dobro poznato i ostaloj protinoj rodbini. Zatim dobro je ovo znao Dobra Ružić, a ređe je o tome hteo govoriti prota Milan Đurić: dodajem da je Dobra Ružić pisao samo o narodnom verovanju i pogađanju iz plečke (i kada je to dao Akademiji Nauka), a o Kremanskom Proročanstvu imao je zabeleške, koje mu je bio napisao neki Moljković, koji je - čini mi se - bio opštinski pisar u Kremnima. Šta je bilo sa tim rukopisom objasnio je g. Kazimirović.

Kad sam o Kremanskom proročanstvu pisao u Solunu, pojamno je što njih dvojicu nisam smeo pomenuti. Iz zemlje kralja Konstantina mogao je, na neki način, a zbog interesantnosti, taj list dospeti i do austrijskih vlasti, koje bi ovu dvojicu petljali.

Kao mimogred dopunjavam g. Kazimirovića, da je Mitar zaista tvrdio da će „srećne“ dane dočekati i on i prota Zaharije, a da to neće dočekati prota Đurić.

2) Zvanična saslušanja o Kremanskom Proročanstvu čuvana su u Ministarstvu Unutrašnjih Dela, odakle ih je uzeo kralj Milan i zadržao. Veruje se, da je prepis uzeo Nikola Hristić, a kao posigurno je da g. Čed. Mijatović ima podake i da će se u svoje vreme objaviti.

Dopunjavam tvrđenje g. Kazimirovića da prota Zaharije nije bio siguran da je prota Gavriilo zaista u temelje kuće uzidao rukopis o ovome proročanstvu. U toliko je bilo teže proti Zahariji reći što o mestu gde je to uzidano, kad se pre nekog vremena htelo taj rukopis potražiti. G. Kazimirović sad predlaže da se ovo potraži. Traženje bi se moglo izvršiti samo pod strogom naučnom kontrolom. Treba napomenuti da ta kuća ne predstavlja baš neku vrednost.

3) Potrebno je da napomenem da pri štampanju u listu „Velika Srbija“ nije se, iz opravdanih razloga, smelo ma šta spomenuti o Rusiji. Čudi me da g. Kazimirović to bar sada ne pominje.

Za Rusiju je prorok rekao da će se taj rat bez nje svršiti, jer će se ona „o svome jadu zabaviti“. Kad se ona od svoga „zla“ izbavi, biće najmoćnija sila, da će se o njeno prijateljstvo svi otimati. Tada će ona zauzeti Carigrad i t.d. Posle toga neće više biti ratova itd.

Kremanac je govorio o „belom“ caru u Rusiji. Ne mogu posigurno tvrditi u koje će to vreme biti, kao i o njegovoj ulozi. Docnije ću i o tome još nešto dodati.

4) Naročito sam obratio pažnju, kako će se izraziti i objaviti proročanstvo o našoj velikoj narodnoj nesreći t. j. koliko će trajati i kako će se završiti. Nije se smelo pomenuti, da ćemo troje Trojice-Duhove (praznik) provesti pod stranom silom. Dalje, ako se pažljivo uporedi sve što je o tome napisano u vezi sa pogovorom i onom pričom o Sv. Nikoli, onda se lako može uočiti: biće teškoća pri ulazu i nešto pogibije kroz Srbiju i da će onda strana sila iz Srbije otići brzo „kao oblak“ i t. d.

Uz oslobođenje Srbije pomenuta je pojava cara na „Istoku“ i zatim „Pozvaće nas da uzmemo što je naše“. Dakle, zaista su „nas pozvali“ i t.d. Kao što je ranije prorečeno rat s „bratskom“ silom t. j. Bugarskom (1885), tako i ovde se pojava cara na „Istoku“ ima odnositi na Bugarsku t. j. dolazak cara Borisa. Ovde treba napomenuti, da i sada dobri poznavaoци ovog proročanstva tvrde, da se pojava cara na „Istoku“ odnosi na „belog“ cara u Rusiji, o kome je ranije pomenuto, i da ni mi nismo sve završili.

5) O Mitrovske skupštini g. Kazimirović ništa ne pominje. Ranije sam to, kao mimogred, pomenio, a sada se može u nekoliko objasniti: na svaki način to se odnosi na sadašnju skupštinu, koja je oko Mitrovdana bila i otvorena, a nije nikako prekidala sve do nesrećnog 20. juna.

6) Ranije nije pomenuto i o ovim proročanstvima: o čoveku sa kraćom rukom koji je pokrenuo rat, o riđem čoveku, o tami koja će tri dana i tri noći trajati i da ćemo se sa mrtvim - njihovim dušama moći razgovarati.

7) Kad se pažljivo pročita sve ono što je štampano u „Velikoj Srbiji“, da se uočiti da još nije došlo ono srećno doba, kad će se reći „Ustanite mrtvi da se nauživamo!“

Završetak proročanstva:

„Karadorđević poneće carsku krunu u Kruševcu.“

Zašto će baš Kruševac biti carska prestonica, to Kremanac nije kazao ili, bolje reći, niko ga nije ni pitao.

(Nastaviće se)

/nastavak teksta ne postoji u arhivi Narodne Biblioteke/

Kremna, prestonica nahije proroka protivu Obrenovića

Tajna Kremanskog Proročanstva objašnjava se tek u najnovije vreme

Užice, 16. aprila. Nije to bilo baš tako davno od kada se pojavilo proročanstvo braće Tarabića iz Kremna. Nije tome bilo davno kako se to proročanstvo počelo iznova komentarisati i iznova prepričavati, na jedan sasvim drugi način, kao što se redovno radi u mističnim slučajevima ljudske vidovitosti.

Odatle veliko jedno interesovanje za Kremnu, taj čudni mali, razbacani seljački centar proročanstava. Kremna, selo koje se raštrkalo po brdima užičke nahije, koje se razvezlo kozama i ovcama daleko do pod sam Zlatibor. Kremna u kojoj svaki čovek vidi kad god zaželi ono što hoće da vidi: satanu ili Boga, prošlost ili budućnost. Svi su planinci takvi. Priroda i njene jezive grubosti u gorama, velike senke, malo sunca, strahote zverinja i nerodice, strahote napora i dalekih čežnji, oduvek su bile ono što je proizvodilo najobičnije, istina bistre ljude, u najčuvenije proroke.

Kremna je prestonica proroka užičke nahije

Svaki je Kremanac prorok, pa i braća Tarabići.

Tu pusto selo umire već pre mraka. Jeziva stvarnost da je sneg još uvek, evo pred Vrbicu, na planinama, da su ovce gladne i da se nema šta založiti, da je prestala otužna svada oko politike i svest se gubi u tajanstvenim zamračenjima, vraća ljude na ognjišta sa mokrom vatrom i predaje ih duvanu i snu. San je slika smrti ali pra-lik proroka. Ko više spava i više sanja, taj ima više predispozicije za proroka. Svaki stanovnik razbacanog sela Kremna je u suštini veliki spavač, velika sanjalica, veliko čmavallo. Zato je svaki Kremanac prorok. Zašto onda da to nisu bili i braća Tarabići, oko kojih su i dinastije lomile koplja?

Ali tu, na licu mesta, u Kremni, gotovo da niko više ne zna ništa o proročanstvima Tarabića. Razlog tako prost: oni, od starine Crnogorci, ubedeni u svoju ličnu vrednost, ne poštuju ništa što ne pripada samo njima. Na uspomeni Tarabića, koja stvarno ne prestaje u dugim pričama od kolena na koleno, zasniva se danas jedan neobičan kult proricanja. Taj kult svedoči da je fantazija jedna ogromna ljudska potreba u nevoljama i borbama sa surovom prirodom.

Seljaci iz Kremna svi su gordi, ali svi nekako namešteno tužni. Oni su daleko od svake pitomine. Tu blizu miriše glad i Sandžak. Ogromne šume Tare i strašne uspomene iz borbi, neprilika na granici i gladi za vreme okupacije, uticali su na dušu ovoga sveta i usadili u nju jedan neizmeran i neizgladni bol. Ne treba im zamerati što neće da imaju poverenja ni u koga. Kremanci su svakome strani i svako je stranac u Kremni. Tu je najograničeniji krug poverenja u nekoliko porodica. Sem njih ovce, koze, bikovi, volovi i krzljave kravice. Gore, šume, hladnoća i kopci. Udžerice.

Treba doći do Kremne, pa onda do Užica, pa rešiti tajnu Kremanskog Proročanstva. Ono se tu razotkriva kao nešto što se nije desilo slučajno, nego namerno. Veština je iskoristila kult.

Prota Đurić i prota Zarija

Kako u Kremnima niko ne govori sa strancem, potrebno je naći one koji su bliski Kremancima, ali su se već civilizovali i prešli u varoš da bi tu svojom bistrinom i elastičnošću poslužili istini.

U Užicu ima svega nekoliko ljudi, dalekih od javnosti, koji znaju o tom proročanstvu veoma mnogo.

Jedan od tih interesantnih ljudi je užički trgovac g. Vukola Radović. Čovek koji postaje plahovit i neobično plašljiv kad je reč o tome da razbistri Kremansko Proročanstvo. On ima prema njemu jedno interesantno poštovanje i krije još masu novih, neobjavljenih rečenica Tarabićevih, pa čak i svojih. I sam rođak Tarabića, on je uobrazio da treba da nastavi sa proricanjem koje leži u tradiciji njegove kuće. Ali, držeći se tajanstven, on će vrlo teško izdvojiti nešto što je bilo interesantno samo po sebi. Sve su to senzacije u pupoljku, nerazumljive, nagoveštene.

Tajna zakopanih zapisa o Tarabićima

Stanuje negde daleko na brdu na periferiji Užica taj Vukola Radović i traži stalno nove motive i nova objašnjenja tajanstva. Poslednjih dana on je

bio pritešnjen nekim čudnim viđenjima, koja su imala veze koliko sa političkim razvojem događaja poslednjih dana, toliko i sa dnevnim potrebama seljaka. Priroda, nesreće, velika imena. To su odavna reči u rečniku proroka. On ih i dalje forsira i zamračuje, kao što su uostalom radili i sami Tarabići.

Nepristupačan, ovaj Radović, starčić kome Bog daje živeti na sreću vizija, jedan jedini put otkrio je svoje tajne sile nekom Užičaninu, čija je ispitivačka žustrina neosporna. U tim proročanstvima bilo je svega i svačega, ali ničega od stvarne vrednosti, ničega od onoga što bi bilo dalje od vizije Tarabića. Možda najinetresantnije viđenje, koje je odavde doprlo i u masu, to je viđenje o zapisima proročanstava Tarabićevih.

Zna se, da se doskora mislilo, to jest podržavalo od strane pristalica kremanskih proroka, da se zapisi o proricanju Tarabića nalaze zakopani u temeljima kuće prote Radulovića iz Užica. Protu Zarija je vrlo vešto udesio da se ta vest održi u narodu, pošto niko nije verovao da će prota Radulović dozvoliti da se njegova kuća iz toga razloga ruši. A, bilo je mnogo tih koji su to tražili iz nekih „viših interesa“.

Međutim, desilo se nešto neočekivano. Posle rata Radulovićeva kuća je morala da se ruši silom prilika. Tu, pored starog hotela Trufunovića, trebalo je da se podigne, u glavnoj čaršiji, jedan moderan hotel, kafana i restoran. Vlasnici kuće prote Radulovića bili su primorani slučajem da prodaju svoje imanje, i stara protina kuća jednoga dana došla je, na veliku sreću onih koji su očekivali senzacionalni rukopis Tarabića i otkrovenje nepoznatih tajni, pod strašan udar pijuka.

Koliko razočarenje kada se temelji duboko i duboko iskopavahu, a da se nikako nije nalazio famozni rukopis! Sve je rađeno pažljivo, sve je rađeno pod kontrolom, ali zapisa nigde nije bilo.

Svet je počeo da sumnja, ali se opet našao neko ko je umeo da proturi novu verziju, kako vera u Tarabiće ne bi bila zakopana za uvek. Jednoga dana po Užicu puče glas da se zapisi nalaze u temeljima kuće prote Gavrila, u današnjoj kući g. Alekse Popovića, koja se nalazi preko puta hotel Pariza, na samom uglu do stare kuće prote Radulovića.

Opet lakoverni planinci smiriše svoju sumnju, i opet ostadoše da čekaju otkrovenje o Tarabićima, kad i to zdanje dođe na red da se ruši. Ali, stari Aleksa Popović shvatio je ovu verziju kao želju zavidnih ljudi koji bi hteli da i njegov stari dom stave pod pijuk, pa sad ni za živu glavu ne misli ni da ruši ni da prodaje: Neka stoji, a Tarabići neka se traže...

I zapisi proročanstva misterioznih Tarabića ostadoše i dalje pokriveni istim istim okultnim šeretlukom kakav je dotle postojao.

Ali, na sreću, ima u Užicu jedan čovek koji nije sve to olako shvatio i nije hteo da se omete, naravno običnim pričama. On je odmah posumnjao u svetiteljski oreol oko Tarabića.

Sada, ovom prilikom, ja iskorišćavam razgovor sa ovim sjajnim čovekom, koji je najbolji poznavalac užičke hajdučije i užičkih proricanja. I, kao što on najbolje zna stvari oko hajduka-igumana Zaharija Milekića iz Rače, tako on odlično poznaje i postanak „užičke šege prote Đurića, preko prote Zarije, u obliku viđenja Tarabićevih“.

Rekavši tu nerazumljivu rečenicu koja se odnosila, kao druga reč, na kremansko proročanstvo, g. Tadić tumači:

- Sve je to jedna kombinacija prote Đurića. Mrzeći strašno Obrenoviće, ovaj čovek je došao na ideju da preko prostog sveta provuče sumnju kako Obrenovići neće dugo, kao ima Božje Proviđenje koje preko Tarabića nagoveštava zalazak Obrenovićeve zvezde. Protu Đurić je bio velika vidra i umeo je da računa s onim što je nalazio. Tu je blizu bila Dobrinja, gnezdo Obrenovića, tu je trebalo udarati najjači udarac. On je dobro smislio: udesio je kako će iskoristiti što bolje sklonost naroda da veruje u tajne proricanja. Protu Zarija bio je jedan posrednik kome se moglo čak i narediti. Posao je za čas svršen na opšte zadivljenje. Svet je poverovao i očekivao ono što se zaista desilo i bez svega toga, i bez viđenja i bez protine zasluge.

Takvih slučajeva bilo je podosta. Često su se proročanstva politički iskorišćavala i udešavala. Svet je proročanstvima više verovao nego gotovim činjenicama. Videti u snu značilo je jedno čudo. A čudo, to je svetinja.

Takav se slučaj desio i sa stricem bivšeg demokratskog ministra g. Pere Markovića. Taj Milorad Marković, koji je zbog toga da bi imponovao udesio svoje prezime na Karamarković, bio je trgovac u Požarevcu. On udesi da je snio kako je grom udario u sred Terazija. Znalo se što to znači. Kako je to dobro došlo u izbornoj agitaciji, ministar Unutrašnjih Dela pok. Radivoje Milojković reši da se vešto odvrati Markoviću i preko sreskog načelnika naredi da ga izbatinaju. Žandarmi ga uhvatiše u jednom podrumu i dobro iskoristiše jednu debelu volovsku žilu. Docnije Marković, sav besan, ode u Beograd da se Milojkoviću požali na taj postupak. Ovaj ga lepo primi, ali Marković nika-ko da sedne, jer mu je tur bio sav ranjav. I, kad objasni da je bijen, ministar se napravi šeret i reče da ne veruje:

- More, nije to istina, Milorade, nego čuo sam ja da ti tako često svašta sanjaš pa si valjda sanjao i te batine...

Eto, proročanstvo je jedan naš agitacioni proizvod. Ono je imalo svoje krajnje ciljeve koji su bili uvek u službi političara. Tako i Tarabići, koji su i ni-

kli u tim Kremnama, prestonici proroka Užičke Nahije, na mestu gde se ništa ne veruje ako nije proročki naloženo... Kremansko proročanstvo bilo je jedan alat u borbi protivu Obrenovića. Samo, da znate, nigde nema tih zapisa, jer ih nikada nije ni bilo, i jer nema proročanstva uopšte, nego je udešavano kao staro viđenje onoga časa kada je stvar trebala da posluži u agitaciji...

Proročanstvo koje se rasplinjuje

Sad, vrlo se dobro sećam jednog razgovora koji sam imao skoro, povodom razbistravanja profesora Kazimirovića o Kremanskom Proročanstvu. Tada, g. Čeda Mijatović izneo je jednu senzacionalnu vest o tome kako je g. Genčić, nekada Ministar Unutrašnjih Dela, pokazao svojoj bivšoj ženi zabeleške prote Zarije o Kremancima, koje su se čuvale u tajnoj arhivi Ministarstva, u tako zvanom „Crnom Kabinetu“. Potražio sam bio g. Genčića, tamo negde u Krunkoj ulici, i ovaj džentlmen prošlosti, ljubazno je poredao:

- Nemam pojma o Kremanskom Proročanstvu. Nikad ja nisam rekao da su za vreme mog ministrovanja ti zapisi bili u poverljivoj arhivi, a isto tako moja žena nije mogla da to zna, najmanje preko mene. Ako je ona to rekla, rekla je onako olako, bez pretenzija da joj se veruje. Kad sam došao za Ministra Unutrašnjih Dela, ja sam osnovao 1899 jednu složenu arhivu, koju nisam hteo, kao moji prethodnici, da nosim onoga časa kada odlazim sa položaja. Ona je imala da bude stalna i da se nasleđuje. Ja sam je svrstao i uredio kao niko do tada. Prozvali su je „crnim kabinetom“, naravno s nepravdom, jer tu nije ništa bilo crno. Sve sam pokupio, sve sredio, ali o Kremanskom Proročanstvu nije nigde bilo traga, niti je iko docnije mogao da ga unese. Ono ne postoji ni u kakvoj arhivi Ministarstva Unutrašnjih Dela. Ja sam se raspitivao za to proročanstvo, ali niko nije ništa o njemu znao. Verujem da bih bio u stanju da nešto doznam, naročito tada. Ali ono kao takvo ne postoji. Ja mu ne pridajem nikakvu važnost...

Tako, tu na izvoru svih proročanstava Šumadije, jedna se iluzija rasplinjuje. Ona postaje samo jedno malo sredstvo izborne agitacije starih vremena, one agitacije koja je sve prevazilazila šeretlukom i lukavstvom. Međutim, na osnovi te epizode jedne sjajne borbe prote Đurića, nikao je ceo kult ovih sirotih gorštaka, tužna uteha nesrećnih boraca planinaca, najtežih ratnika protivu prirode.

U Kremnima, prestonici proroka protivu Obrenovića, nažalost ima mnogo uslova za proricanja, ali malo za život.

Dragan Aleksić

Grčki “Akropolis” o kremanskom proročanstvu

Pošto sam popio moju vodu i video prvi hajih od nje, sedoh u bašti da čitam „Akropolis” i - odmah natrapah na jedan uvodni članak, koji ti moram, hteo ne hteo, ovde prevesti:

„Nije da reknete neko drugi, nego baš s mislima i personom onaj isti G. Mijatović, koji je godinama bio poslanik Srbije u Londonu, priča sada u jednom engleskom časopisu jedan događaj tako čudan i interesantan da baca svetlost gornjih slojeva u Srbiji i na tajne što imaju važnu ulogu u tamošnjem političkom životu.

G. Mijatović dakle priča da je 29. maja 1868. jedan seljak iz Kremna, po imenu Mata dotrčao u Užice vičući da ubijaju Kneza divljački, da svi ljudi treba da priteknu u pomoć da ga spasu.

Dockan uveče toga istoga dana stiže iz Beograda telegram da je Knez Mihailo Obrenović III ubijen u Košutnjaku Topčiderskom.

S mesta je okružni načelnik užički uzeo Matu iz Kremna na odgovor, ali iz toga saslušanja nije se mogla pronaći nikakva veza Matina sa zaverečnicima. Čak izade da je takva veza nemoguća, jer je Mato tvrdio da ima čudna priviđenja po kojima može da predkaže šta će se dogoditi u budućnosti. Načelnik naredi svom sekretaru da sastavi naročiti protokol svijju predkazanja Matinih. Čudna stvar, ali u tome protokolu zapisana je po kazivanju Mate iz Kremna u glavnim potezima cela istorija Kralja Milana i Kralja Aleksandra sa svim važnijim pojedinostima ne samo njihovog političkog nego i njihovog privatnog života. Evo šta je Mata, još onda, kazao na protokolu kod užičkog načelstva o sadašnjem Kralju Srbije Petru Karađorđeviću:

„Kraljevaće od prilike tri godine, pa će i njega nestati. Strana vojska jurnuće u zemlju i narod će mnogo da strada: Najzad pronićie iz utrobe narodne čovek koji će oterati strance, i koji će ujediniti ceo srpski narod, i pod njegovom upravom otpočeće srećni period istorije”.

Ovo proroštvo Mate iz Kremna čuo je G. Mijatović prvi put u beogradskom konaku u prisustvu (tada još) Kneza Miloša od nekoga, koji je tvrdio da je čitao protokol o tome sastavljen pred okružnim načelstvom užičkim.

19-og februara 1889. saopštio je Kralj Milan svojim Ministrima da će prekosutra, prilikom svetkovanja proglasa Kraljevine abdicirati. Puna dva sahata trudili su se Ministri da odvrate Kralja od toga kobnog koraka, sve za- badava. Milan osta pri svojoj odluci i rekao je Ministrima:

- Ne čudim se što vi svi toliko navaljujete, jedino se čudim Mijatoviću što je protiv moje namere da abdiciram jer on zna najbolje da je to neizbežno, da to mora biti!

Sada svi Ministri napadoše Mijatovića za što nije ništa saopštio Minis- tarskom savetu kad je ranije znao za tu nepromenljivu odluku Kraljevu? Mi- jatović im je tada ispričao šta su on i Kralj Milan pre toliko godina čuli o pro- roštvu Mate iz Kremna, u kome je stajalo i to da će Kralj Milan dati ostavku i otići iz zemlje. Najzad ispričao je svojim drugovima i ostale detalje iz tog proroštva. Ministri oglasiše to za rđavu šalu Čedinu, kad ovome priskoči u pomoć sam predsednik Ministarstva G. Hristić, koji je bio Ministar unutra- šnjih dela kada je Knez Mihailo poginuo, i koji je primio od Načelnika okru- ga Užičkog izveštaj o predskazivanjima toga seoskog proroka. Hristić uveri svoje kolege da je on sam pročitao taj protokol i naredio da se on čuva sa po- verljivim aktima.

Nekoliko dana pre nego što će i sama poginuti Kraljica Draga razgova- rala je sa gorkim osmehom na usnama o tom istom proroštvu Mate iz Kre- mana. Taj osmeh Kraljice Drage razumeli su samo oni koji su znali kakvim su strašnim predosećanjima bili ispunjeni poslednji dani Draginog života.

Ja se sećam svake reči kazane u toj sednici, koja nije bila 10. nego 12. fe- bruara 1889, jer sam ja vodio protokole ministarskih sednica - ali se apsolut- no ne sećam da je tom prilikom, pominjato proroštvo Mate iz Kremna.